

YTTRANDE
2020-12-01
Dnr U2020/04429/GV

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

u.remissvar@regeringskansliet.se

Sveriges Elevkårers yttrande till Bygga, bedöma, betygsätta - betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper (SOU 2020:43)

Sammanfattning

Sveriges Elevkårer välkomnar utredningens förslag om införandet av ämnesbetyg. Vi ställer oss positiva till en ämnesutformad gymnasieskola, men vill se vidare på hur det påverkar dagens programstruktur. Vi anser att de förslag utredningen lägger gällande modell för ämnesbetyg är bra. Vi ser positivt på att modellen tar i beaktning en regelbunden återkoppling på utveckling kopplat till betygsriterier, och att modellen föreslås byggas på samma poängstruktur som idag. Vi är positiva till en kompensatorisk modell, och välkomnar ett mer förlåtande betygssystem som låter elever få en samlad bedömning av sin kunskapsutveckling. Vi ser positivt på förslagen gällande att lärare ska göra en allsidig bedömning men anser att man med det även behöver stärka upp bedömningspraktik och möjliggöra för omprövning av betyg.

Gällande förslag om ett ytterligare steg för underkänt, Fx, ställer vi oss skeptiska. Vi förstår och skriver under på utmaningen med att så pass många elever årligen inte når behörighet till gymnasieskolan, och att poängsteget från underkänt till godkänt är långt. Men vi tror inte på Fx som lösning, utan föreslår istället vidare utredning av godkäntgränsen.

När det kommer till frågan om betygsinflation så finns det mycket vi finner problematiskt med underlaget. Vi vill se att de nationella proven görs om och att de utformas till centralt rättade nationella kunskapsmätningar, som kan ankras på skolnivå. Det bör vara ett sätt för såväl grundskolor som gymnasieskolor att arbeta med det systematiska kvalitetsarbetet och bedömningspraktik. Men det är ett bekymmer att det empiriskt inte går att fastställa betygsinflation. Det skapar osäkerheter och godtycklighet i bedömning om behov av insatser. Vi är också skeptiska till att förslagen inte angår de ämnen där det ändå konstateras ske mest inflation. Slutligen avstyrker vi helt förslaget att stävja betygsinflation genom examensprov på gymnasiet. Betygsinflation är en fråga som bör angripas på skolnivå, inte elevnivå. Det är skolor som arbetar med betygsättning och bedömningspraktik och rimligtvis också dit åtgärder för att stävja betygsinflation bör riktas. Elever sätter inte sina egna betyg och ett examensprov helt frikopplat från ämnesbetygen blir därför en märklig åtgärd att föreslå för att stävja just en befarad inflation med ämnesbetyg.

Vidare anser vi att regeringen bör vid implementeringen av förslagen från Betygsutredningen skriva in rätten till omprövning av betyg i skollagen och ta fram ett system för omprövning av betyg. Vi redogör utvecklat om detta nedan.

Rätten att få sina betyg omprövade

Betygsättning är ett myndighetsutövande, det konstaterade bl.a. utredningen *Riktiga betyg är bättre än höga betyg* (SOU 2010:96). Skolan är och bör därför agera som den myndighet den är. Därför bör betygsättning betraktas som ett myndighetsutövande som därmed måste kunna överklagas. Frågan om omprövning av betyg är en central fråga för elever då betygen är en avgörande faktor för en individs framtidsmöjligheter, särskilt vad gäller övergången till gymnasieskola eller högre studier. Med övergången från kursbetyg till ämnesbetyg kommer också varje enskilt betyg väga tyngre än dagens kursbetyg, och därmed tillmätas än större betydelse. Ämnesbetyg är ett mer rättvisande sätt att visa kunskapsutvecklingen, men eftersom slutbetyget kommer ha större betydelse för eleven som individ är det av största vikt att beslutet om slutbetyg inom ett ämne ska gå att ompröva.

Lärares makt över betygsättningen gör att det idag är många elever som avstår från att ifrågasätta sina betyg. Har en elev fått ett felaktigt betyg är möjligheterna att få en annan oberoende bedömning ytterst, om inte helt, begränsade. Det utlämnar enskilda elever till enskilda lärare, vilket är en brist i rättssäkerhet vad gäller betygsättningen.

Ett argument mot rätten för elever att kunna ompröva sina betyg är att det skulle skapa en orimlig dokumentationsbörda på lärare. Den bilden vänder vi oss emot. I dagsläget har lärare en skyldighet att dokumentera elevens resultat för att kunna motivera ett satt beslut. Det gäller såväl skriftliga som muntliga provningar. Även om förslaget i Betygsutredningen är att läraren med ämnesbetyg ska göra en samlad bedömning av elevernas kunskaper, istället för att bedömningen ska vila på allt tillgängligt material, så måste lärare fortsatt kunna hänvisa den bedömningen till dokumenterat underlag. Att öppna upp för en mer godtycklig bedömning genom att inte ha lika höga krav på vad som ska utgöra betygsunderlag är att urholka elevernas rättssäkerhet i betygsättningen. Ett betygsbeslut kan inte baseras på intuition eller känsla utan kräver argument och belägg för sitt uttalande. Ett annat argument mot rätten att ompröva betyg baseras på att möjligheten att ompröva ett satt betyg skulle bidra till en urholkning av lärares status som profession, men vi vänder oss emot den argumentationen. Vi kan jämföra med domstolsväsendet. En domare kan och får inte vid redogörelse av dom motivera sitt beslut på en allmän känsla eller intuition i ett fall, utan måste ha en sakligt underbyggd argumentation till domslut. Att en domare behöver argumentera för sin bedömning underminerar inte juristen, domarens eller juridikens ställning som yrke i samhället. Snarare stärker det förtroendet för vårt rättsväsende. Vi ser att detsamma kan och bör gälla för landets lärarkår. Betygen ska vara tillförlitliga och rättsäkra.

Sveriges Elevkårer möts ofta i frågan om överklagande av betyg av en felaktig bild gällande elevens motiv till möjligheten att ompröva betyg. Det motiv elever tillskrivs är att elever skulle se det som en rätt och möjlighet att kunna argumentera sig till högre betyg. Det vänder vi oss emot. Att elever upplever orättvisa betyg jämfört deras prestation, och att samma lärare kan sätta olika betyg på precis samma underlag är väl känt sedan tidigare. Det är en rättsosäkerhet för eleven. Sveriges Elevkårer skriver gärna under på devisen att riktiga betyg är bättre än höga betyg, och då måste skolan i sitt myndighetsutövande genom betygsättning ha strukturer för omprövning om betygen inte upplevs som riktiga.

Sveriges Elevkårer kräver därför att regeringen vid en implementering av betygsutredningens förslag även i lagstiftningsförslaget skriver in elevens rätt att ompröva ämnesbetyg och tar fram ett system för omprövning av betyg.

Sveriges Elevkårer lämnar synpunkter på nedstående förslag

Nedan följer en sammanfattning av Sveriges Elevkårers ställningstaganden:

- **11.1** Sveriges Elevkårer tillstyrker utredningens förslag.
- **11.2** Sveriges Elevkårer tillstyrker utredningens förslag
- **11.3** Sveriges Elevkårer tillstyrker utredningens förslag.
- **11.4** Sveriges Elevkårer tillstyrker utredningens förslag.
- **11.5.3** Sveriges Elevkårer vill understryka att det måste finnas en tydlig handlingsplan när en elev riskerar att inte nå upp till betygskriterierna för betyget E.
- **11.5.5** Sveriges Elevkårer anser att det är av stor vikt att elever som upplever att de har blivit orättvist bedömda ska få möjligt göra en ny prövning.
- **11.5.7** Sveriges Elevkårer är positiva till en översyn av de nationella proven men anser att termen "särskilt beaktas" måste ses över så att det nya systemet blir enhetligt tolkat och rättvist.
- **11.7.1** Sveriges Elevkårer anser att det behövs en garanterad undervisningstid.
- **11.7.2** Sveriges Elevkårer ställer sig bakom utredningens bedömning.
- **12** Sveriges Elevkårer tillstyrker samtliga förslag och bedömningar för kompensatorisk betygssättning. Vi vill poängtera att det är av stor vikt att betygskriterierna utformas på ett sådant sätt att eleverna på ett enkelt sätt kan tyda vilka typer av prestationer som förväntas av dem.
- **13** Sveriges Elevkårer kan inte ställa sig bakom ett förslag som på något sätt sänker gränsen för vad elever ska lära sig. Vi anser att man istället bör se över vad den underliggande orsaken är till varför elever inte når nivån för godkänt.
- **14** Sveriges Elevkårer tillstyrker utredningens förslag om att läraren ska göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper. Vi vill dock poängtera vikten av att bedömningen tydligt understöds utav hänvisningar till elevens prestationer.
- **15** Sveriges Elevkårer anser att förslaget om införandet av betyget Fx ska utredas vidare tillsammans med godkäntgränsen.
- **17** Sveriges Elevkårer anser att likvärdig betygssättning måste säkerställas men ser inte hur betygsinflation i grundskolans praktikestetiska ämnen ska komma åt genom att den obligatoriska skolans nationella prov i matte, engelska och svenska ska tillmätas större betydelse. Vi ser inte heller hur införandet av ett examensprov i gymnasieskolan ska stävja den betygsinflation som inte heller empiriskt kan fastställas i gymnasieskolan.

Kapitel 11 – förslag om modell för ämnesbetyg i en ämnesutformad gymnasieskola och gymnasiesärskola

11.1 Gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska vara ämnesutformade

Sveriges Elevkårer tillstyrker utredningens förslag om införande av ämnesbetyg i en ämnesutformad gymnasieskola och gymnasiesärskola. Vi anser att utredningens förslag om att en ämnesutformad gymnasieskola och gymnasiesärskola ska ersätta den kursutformade gymnasieskolan och gymnasiesärskolan är en rimlig bedömning. Vi ser positivt på att ta ett kliv bort från fragmentisering av lärandet och istället prioritera ett fördjupat, sammanhållet och utvecklingsorienterat lärande. Vi gläds åt att även yrkeslärare som utredningen pratat med sett positivt på förslag om ämnesbetyg i ämnesutformad gymnasie- och gymnasiesärskola. Vi efterfrågar en bedömning på hur förslaget påverkar programstrukturen.

11.2 Ämnesbetyg i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Sveriges Elevkårer tillstyrker utredningens förslag om ämnesbetyg, och ser positivt på utformandet av modellen för ämnesbetyg. Vi tycker att det är bra att man gör så lite ingrepp som möjligt i gymnasieskolan och lägger förslag till att justera de problemen som har uppkommit med kursbetyg. Vi anser vidare att det är bra att gymnasiepoäng behålls eftersom det måste synas om en elev har fördjupat sig och att sådan fördjupning måste uppmuntras. Elever ska inte behöva vara oroliga för att läsa fördjupande kurser med risk för att sänka sitt betyg. Kunskapsutveckling och ett fördjupande lärande bör uppmuntras i alla delar av skolsystemet.

11.3 En modell för ämnesbetyg i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Sveriges Elevkårer välkomnar även modellen för ämnesbetyg i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Ett orosmoln som Sveriges Elevkårer haft med ämnesbetyg har varit att det skulle leda till färre tillfällen för återkoppling och formativ bedömning. Vi anser att förslaget gällande nivåer har utformats med detta i åtanke och att regelbunden återkoppling i någon mån säkerställs genom modellen för ämnesbetyg. Vi vet att det finns stort behov bland elever av regelbunden återkoppling på tydliga uppgifter och att det främjar studieutveckling och studiemotivation. Vidare anser vi att det är positivt med enhetliga betygskriterier för hela ämnen men vill poängtera att det är av stor vikt att dessa kriterier är mycket tydliga. Dagens kunskapskrav upplevs som ottydliga och är fulla av värdeord som dels är svårtolkade för eleven och som även tolkas olika av lärare. Kriterierna bör därför vara tätt knutna till kunskapsutvecklingen. Vi vill även se ämnesbetyg som kan främja elevers övergång från introduktionsprogram till nationella program. Utredningens förslag om betyget Fx föreslår att elever vid nationella program kan läsa vidare på nästa nivå trots att man har fått Fx i betyg och alltså inte godkänt. För eleverna vid introduktionsprogram kan denna utformning skicka dubbla signaler då de är tvungna att nå upp till betyget E för att gå över till ett nationellt program. Gällande möjlighet till undantag från modellens principer så anser vi att utredningens förslag behöver förtydligas och undersökas vidare. Det är av stor vikt att betygssystemet tillämpas jämnt för alla landets elever.

11.4 Ämnen och ämnesplaner behöver ses över

Sveriges Elevkårer tillstyrker utredningens förslag om att Skolverket ska ges i uppdrag att se över och utforma ämnesplaner och ämnen. Vi är positiva till att utredningen föreslår ett tydligare fokus på elevers utveckling och progression.

11.5 Följder av modellen

Gällande följder av modellen vill Sveriges Elevkårer lämna kommentar på nedstående punkter.

11.5.3 Elevens rätt till stöd

Sveriges Elevkårer vill understryka att det måste finnas en tydlig handlingsplan när en elev riskerar att inte nå upp till betygskriterierna för betyget E, det får inte riskeras att tummas på vid en eventuell extra nivå för underkänt.

11.5.5 Prövning på nivå i ämnet

Sveriges Elevkårer anser att det är av stor vikt att elever som upplever att de har blivit orättvist bedömda ska få möjlighet att göra en ny prövning samt att regeringen går vidare med betygsutredningen på premisen att ämnesbetygen ska kunna omprövas och överklagas.

11.5.7 De nationella provens konstruktion kommer att behöva ses över

Sveriges Elevkårer är positiva till en översyn av de nationella proven. Vi anser även att det måste tydliggöras vilken inverkan de nationella proven ska ha på ämnesbetyget samt att termen "särskilt beaktas" måste ses över så att det nya systemet blir enhetligt tolkat och rättvist.

11.7 Timplan i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

11.7.1 En timplan behövs inte för att stödja ämnesbetyg

Sveriges Elevkårer anser att det behövs en garanterad undervisningstid. Vi vet att gymnasiepoängen inte översätts i lärarledd undervisning och därför finns ett behov av en garanterad undervisningstid.

11.7.2 Fokus på uppföljning av undervisningstiden inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Sveriges Elevkärer ställer sig bakom utredningens bedömning om att elevernas garanterade undervisningstid inte är säkerställd. Vi menar dock att för att kunna garantera varje elev den undervisningstid den har rätt till behövs det en garanterad undervisningstid som även kontinuerligt följs upp.

Kapitel 12 - Förslag om kompensatorisk betygssättning

Sveriges Elevkärer tillstyrker samtliga förslag och bedömningar för kompensatorisk betygssättning. Vi ser positivt på att man lägger förslag för en samlad bedömning av elevernas kunskaper genom skolan och uppmuntrar till djuplärande. Vi vill poängtera att det är av stor vikt att betygskriterierna utformas på ett sådant sätt att eleverna på ett enkelt sätt kan tyda vilka typer av prestationer som förväntas av dem. Vi vill även poängtera att när lärarna får större frihet över betygssättningen är det viktigt med sakligt och väl underbyggt underlag som tydligt motiverar lärarens bedömning. Sveriges Elevkärer håller med utredningens bedömning om att godkäntgränsen i den obligatoriska skolan bör utredas vidare. Det är ett stort problem att så många elever stängs ute från gymnasiet på grund av att de inte når upp till godkäntgränsen. Sveriges Elevkärers ambition är aldrig att sänka minsta krav på kunskap som ska ha förmedlats till eleverna men vi delar utredningens bild om att det behöver utredas vidare kring vilka faktorer som bidrar till det kontinuerliga bortfallet av gymnasial behörighet. Är det skolan som misslyckas med sitt uppdrag att ge elever det stöd de behöver för att kunna lära sig eller betygens utformning? Vi vill se att regeringen vidare utreder den frågan.

Kapitel 13 - Förslag om ytterligare ett underkänt betyg – betyget Fx

Sveriges Elevkärer instämmer med utredningens problembeskrivning men har svårt att se att ytterligare ett underkänt betyg är lösningen. Det underliggande problemet med att grupper av elever inte når tillräckliga kunskaper för ett godkänt betyg önskar vi se ett helhetsgrepp kring. Vi anser med bakgrund mot vårt yttrande under punkt 12 att man bör se över problematiken men inte genom att luckra upp godkäntgränsen. Regeringen bör därför vidare se över godkäntgränsen tillsammans med övervägandet av att tillföra ytterligare ett underkänt betyg. Sveriges Elevkärer kan inte ställa sig bakom ett förslag som på något sätt sänker gränsen för vad elever ska lära sig.

Kapitel 14 - Förslag om att läraren ska göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper

Sveriges Elevkärer tillstyrker utredningens förslag om att läraren ska göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper. Vi vill dock poängtera vikten av att bedömningen tydligt understöds utav hänvisningar till elevens prestationer. Det är viktigt att arbeta aktivt med rättssäkerhet i bedömningen mot eleven. Vi är positiva till att man vill ta ett steg bort ifrån lärarnas höga arbetsbelastning och elevernas upplevelse av att konstant bli bedömda.

Vi tillstyrker vidare utredningens bedömning av att det bör finnas rutiner för skolans bedömningspraktik. Vi anser dock att det bör tydliggöras i lagförslaget att man vid framtagandet av rutiner för bedömningspraktik bör involvera elevrepresentanter t.ex. elevkärer eller elevråd för att skapa ett transparent system där de som påverkas mest av rutinerna inkluderas.

Kapitel 15 - Ikraftträdande, övergångsbestämmelser och genomförande

Sveriges Elevkärer anser att förslaget om införandet av betyget Fx ska utredas vidare tillsammans med godkäntgränsen. Vi ser gärna att man utreder den underliggande problematiken.

Sveriges Elevkärer tillstyrker vidare utredningens bedömning av att Skolverket och Universitets- och högskolerådet bör ges i uppdrag att samverka kring behovet av en särskild urvalsgrupp. En reform ska inte påverka en specifik grupp negativt och vi ser därför ett behov av att särskild urvalsgrupp.

Kapitel 17 - Insatser för att motverka betygsinflation och olikvärdig betygssättning

Sveriges Elevkårer anser att likvärdig betygssättning måste säkerställas men ser inte hur betygsinflation i grundskolans praktikestetiska ämnen ska kommas åt genom att den obligatoriska skolans nationella prov i matte, engelska och svenska ska tillmätas större betydelse. Vi ser inte heller hur införandet av ett examensprov i gymnasieskolan ska stävja den betygsinflation som inte heller empiriskt kan fastställas i gymnasieskolan. Sveriges Elevkårer anser istället att utredningens förslag om att rektorer ska införa rutiner för bedömningspraktik bör genomföras och att effekterna av det sedan utvärderas innan fler insatser implementeras eller utreds. Sveriges Elevkårer har tidigare i remissvaret poängterat vikten av att betygskriterierna utformas på ett sätt så elever och lärare enkelt kan tyda vad som förväntas för prestation, och vi anser att en sådan utformning i kombination med rutiner för bedömningspraktik är det första steget man bör ta för att öka betygssättningens likvärdighet.

Sveriges Elevkårer anser även att nationella kunskapsmätningar som på skolnivå mäter elevers kunskaper över tid bör införas för att öka likvärdigheten i betygssättningen. Sveriges Elevkårer anser att ankring av elevernas betyg i de nationella proven i de obligatoriska skolformerna kan öka jämlikheten, men ser problem med att lärare tolkar de nationella proven i dagens utformning olika inför betygssättningen. En ankring av de nationella proven behöver föregås av en översyn av de nationella proven där vi gärna ser att de görs om till en nationell kunskapsmätning.

Sveriges Elevkårer avstyrker utredningens bedömning att examensprov bör införas i gymnasieskolan. Vi vill inte se att enskilda dagar eller prov tillmätas en särskilt stor betydelse då det inte tar hänsyn till elevens samlade prestation. Vi anser även att utredningen har missuppfattat hur eleverna förhåller sig till prov. Utredningen lägger fram argument om att ett examensprov på gymnasiet skulle ta bort pressen från ämnesbetygen. Sveriges Elevkårer delar inte den bilden utan vi tror snarare att examensprov skulle leda till ökad press, då det är vad vi ser idag med enskilda tillfällen som tillmätas oproportionerligt stor vikt. Vi kan se fördelarna med att elever får fler tillfällen att visa sina kunskaper, vilket är en annan fråga än betygsinflation. Vi kan inte se att enskilda prov skulle kunna motverka betygsinflation. Vi är dessutom mycket kritiska till att eleverna ska bära åtgärderna för betygsinflation då det inte är eleverna själva som skapar eller bidrar till betygsinflationen. Eleverna sätter inte sina egna betyg och därför kan inte problemet ”lösas” med åtgärder som eleverna ska bära. Inflation i betygssättning bör ses som ett skolproblem och inte ett elevproblem.

Sveriges Elevkårer ställer sig bakom utredningens bedömning av att regeringen bör vidare utreda möjligheterna till statistisk moderering. Vi anser dock att den bör utformas för nationella kunskapsmätningar och inte nationella prov.

Ebba Kock
Ordförande
Sveriges Elevkårer

